

De vaste commissie voor Financiën heeft op 17 oktober 2024 enkele vragen en opmerkingen aan de Minister van Financiën voorgelegd over onder meer zijn brief inzake de agenda voor de jaarvergadering van het IMF 2024 (Kamerstuk 26 234, nr. 298).

De voorzitter van de commissie,
Nijhof-Leeuw

Adjunct-griffier van de commissie,
Van der Steur

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

De leden van de PVV-, de VVD- en de NSC-fracties hebben kennisgenomen van de geagendeerde stukken voor het schriftelijk overleg IMF en hebben daarover vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie hebben, naar aanleiding van het onderdeel Oekraïne in punt 2 van de geannoteerde agenda voor de inzet van het Koninkrijk der Nederlanden tijdens de vergadering van het Internationaal Monetair en Financieel Comité (IMFC) en de Coalitie van Ministers van Financiën voor Klimaatactie (CFMA) van 21 – 26 oktober 2024, geconstateerd dat het steunprogramma van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voor Oekraïne tot 2027 maar liefst 115 miljard dollar oplevert. Dit is één van de vele multilaterale steunprogramma's waar Nederland aan meewerkt. Ook stuurt Nederland veel geld naar Oekraïne sinds het begin van de oorlog. De leden van de PVV-fractie merken dat er door de vele geldstromen, zowel direct als indirect, onduidelijkheid ontstaat over de exacte hoeveelheid geld, inclusief garantstellingen, die Nederland bijdraagt aan de oorlog in Oekraïne.

Deze leden zouden graag een overzicht willen ontvangen van alle leningen, garantstellingen en giften die Nederland (zowel direct als indirect, materieel als immaterieel) tot nu toe heeft verstrekt ten behoeve van Oekraïne, en waarbij aangegeven wordt welk deel van de Nederlandse bijdragen via internationale organisaties is gealloceerd aan Oekraïense steun.

Deze leden zien dan ook graag een uitsplitsing van het totaalbedrag, het soort steun en de verdeling tussen directe bilaterale hulp en steun via internationale samenwerkingsverbanden.

De leden van de PVV-fractie merken op dat een belangrijk doel van het IMF-programma is om Oekraïne klaar te stomen voor lidmaatschap van de Europese Unie. Dit is ook terug te lezen in het IMF Country Report No. 23/248 «First review under the extended arrangement under the extended Fund Facility». De leden van de PVV spreken de vrees uit dat dit ten koste kan gaan van de gewone Europese burgers. Het laatste wat deze leden willen is dat de schulden van Oekraïne uiteindelijk op de schouders van de Nederlandse en Europese belastingbetalers terechtkomen.

De leden van de PVV-fractie zouden graag willen weten wat de financiële consequenties zijn met betrekking tot de toetreding van Oekraïne tot de Europese Unie, zowel op de korte als lange termijn, en in welke mate dit gevolgen heeft voor de Nederlandse bijdrage aan de begroting en eventuele economische impact op nationaal niveau.

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie lezen dat het IMF constateert dat de mondiale economie een «zachte landing» heeft gemaakt na geopolitieke economische schokken door de coronapandemie, de oorlog in Oekraïne, de daaropvolgende inflatie, en inflatie van energieprijzen naar aanleiding van onrust in het Midden-Oosten. Het IMF wijst op lage potentiële groei en ziet risico's van een langere periode van hoge inflatie, hoge schuld niveaus en afname van de schuldhoudbaarheid en geo-economische fragmentatie.

Begrotingsbuffers zijn uitgeput, met verminderde beleidsruimte en nog hogere schuld niveaus tot gevolg.

De leden van de VVD-fractie willen weten hoe de Minister dit wil tegengaan, door het IMF, door de EU en in Nederland zelf. Het kabinet wil

immers juist inzetten op het verminderen van de strategische afhankelijkheden, in samenwerking met de EU.

Argentinië is de grootste debiteur van het IMF en kampt met een verwachte krimp van 3,5%. Het IMF heeft Argentinië al vaker moeten redden. De leden van de VVD-fractie willen weten hoe succesvol het huidige IMF-programma is, aangezien Argentinië keer op keer weer in de problemen komt.

Deze leden hebben daarnaast vragen over de herziening van het IMF-rentebeleid. Grote programmalanden als Argentinië en Oekraïne betalen door surcharges fors hogere bedragen aan het IMF. De renteinkomsten uit deze surcharges worden gebruikt om de reserves van het IMF op te bouwen. Het kabinet vindt aanpassing acceptabel mits IMF-programma's betaalbaar blijven en reserves voldoende hoog blijven. De leden van de VVD-fractie vinden de situatie voor Oekraïne wezenlijk anders dan Argentinië, nu in Oekraïne de problematiek evident niet zelf veroorzaakt is. Hoe komt dit tot uiting in het nieuwe rentebeleid? Dit mede in het licht dat Oekraïne indrukwekkende resultaten laat zien in het kader van de IMF-programma's en Argentinië wederom in de problemen is gekomen.

Lage inkomenslanden worden hard geraakt door de schuldenproblematiek, meer dan 50% kampt met of heeft een hoog risico op onhoudbare schulden. De leden van de VVD-fractie vinden dan ook dat vooral ingezet moet worden op het verbeteren van de binnenlandse belastinginning. Voor de leden van de VVD-fractie is duidelijk dat het IMF geen leningen kan verschaffen bij een onhoudbare overheidsschuld. Ook bij het Poverty Reduction and Growth Fund (PRGT) moet ingezet worden op verbetering van de belastinginning, afbouw van schulden en het versterken van het groeivermogen. Er moet daarnaast worden ingezet op een zelfvoorzienend financieringsmodel. Hoe gaat de Minister hiervoor zorgen?

Als het gaat om de Coalitie voor Ministers van Financiën voor Klimaatactie willen de leden van de VVD-fractie de Minister vragen tijdens de bijeenkomst ook aandacht te vragen voor de betaalbaarheid en haalbaarheid en dus voor de gevolgen voor gewone mensen en voor de concurrentiepositie van bedrijven. Het rapport-Draghi heeft niet voor niets geconstateerd dat de energieprijzen en de energiebelasting in de EU te hoog zijn om op termijn voldoende concurrerend te kunnen zijn als EU. Is de Minister bereid dit te doen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, kan de terugkoppeling in het verslag van de vergadering worden opgenomen?

De leden van de VVD-fractie lezen dat in de evaluatie van de Resilience en Sustainability Trust (RST) het IMF stelt dat landen die een RST-programma aanvragen sterk verschillen in de mate waarin ze klimaatbeleid voeren. Dit maakt het lastig om het gebruik van het geld vast te stellen en te vergelijken. De leden van de VVD-fractie willen weten hoe het IMF daadwerkelijk kan vaststellen dat het geld van de lening gebruikt wordt om de weerbaarheid tegen klimaatverandering te verbeteren, in plaats van voor andere zaken. De leden van de VVD-fractie willen de huidige focus van het programma niet verbreden naar andere doeleinden.

Het akkoord over de 16^e quotaherziening omvat een verhoging met 50% van de permanente quotamiddelen van het IMF en het verlagen van tijdelijke leenovereenkomsten. De leencapaciteit van het IMF blijft hierdoor gelijk. Nederland heeft een relatief groot aandeel in tijdelijke leenovereenkomsten, hierdoor daalt de totale bijdrage van Nederland aan het IMF. De leden van de VVD-fractie willen allereerst weten wat het IMF gaat doen nu het permanent kapitaal van het IMF met 50% zal worden

verhoogd. Hoe kan gevolgd worden dat het effectief en efficiënt is wat het IMF doet?

De leden van de VVD-fractie willen geen quotaformule op basis van BBP voor de 17^e quotaherziening. Dit is nadelig voor middelgrote, open economieën zoals Nederland. De Verenigde Staten willen dit wel. Hoe gaat de Minister dat voorkomen? Wie zijn de bondgenoten van Nederland? Opties voor de 17^e quotaherziening worden vóór medio 2025 onderzocht. Hoe wordt de Tweede Kamer daarover op de hoogte gehouden?

De leden van de VVD-fractie willen benadrukken dat ze de aanhoudend hoge inflatie zorgelijk vinden, vooral vanwege de gevolgen voor de portemonnee van mensen thuis. Het IMF geeft aan dat de inflatie in Westerse economieën hardnekkig is, vooral in de dienstensector. 17 oktober 2024 kondigt de ECB naar verwachting een nieuwe renteverlaging aan. Kan de Minister daarop reflecteren? Wat zijn daarvan de gevolgen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de NSC-fractie

De leden van de NSC-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de agenda van de IMF-jaarvergadering van 21 tot 26 oktober 2024. Betekent dit dat we de Minister van Financiën zes volle dagen zullen moeten missen in Nederland? Dat zouden de leden van de NSC-fractie betreuren want als de kat van huis is, dansen de muizen. Tenslotte wordt er meer dan een miljard euro per dag uitgegeven door de Rijksoverheid. Gaat dat wel goed als de Minister zo lang van huis is? Klopt het dat ook de heer Knot aanwezig is bij de IMFC-vergadering namens DNB?

De leden van de NSC-fractie merken op dat de beslisnota bij de geannoteerde agenda voor de jaarvergadering geen uitsluitsel geeft over wat er besloten is in de Rijksministerraad van 4 oktober 2024. Kan de Minister dit toelichten? Waarom wordt de IMF-inzet eigenlijk besloten in de Rijksministerraad, dus samen met de gevolmachtigde Ministers van de drie andere landen in het Koninkrijk?

De leden van de NSC-fractie merken op dat de kernvraag is hoeveel geld de Minister gaat toezeggen aan nieuwe garanties en leningen. De beslisnota van de Minister is hier niet glashelder over. Evenmin over de garanties en leningen die de Minister van BHO gaat toezeggen. Is dit meer of minder dan in vorige jaren? Wat zijn de wezenlijke verschillen?

Is de zachte landing na de hoge inflatieschok overal ter wereld een feit, zo vragen de leden van de NSC-fractie. Is de lage economische groei door een langzame ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit ook een mondiaal verschijnsel? De last mile in de verlaging van de inflatie wordt door de Minister «een uitdaging» genoemd. Maar zowel in de VS als in de EU wordt de beleidsrente alweer verlaagd. Klopt het dat de centrale banken er dus vanuit gaan dat de inflatie toch wel weer onder de 2% terecht zal komen? Klopt het dat tijdelijke lage groei nu eenmaal hoort bij een periode van hoge inflatie en hoge rentestanden?

De leden van de NSC-fractie vragen voorts hoe het komt dat de economische groei in de eurozone (0,9%) zoveel lager is dan gemiddeld in de wereld (3,2%). Is deze 3,2% groei er dankzij intensieve groei of extensieve groei? Klopt het dat er in principe niets mis is met extensieve groei? Klopt het dat in de VS er 2,6% groei zal zijn, o.a. door een expansief begrotingsbeleid?

Hoe komt het dat de productiviteitsgroei wereldwijd afvlakt?
Is er daadwerkelijk sprake van economische fragmentatie? Immers, de wereldhandel blijft toch alsmaar groeien? Is er ook sprake van fragmentatie als alle handelstransacties die vanwege sancties onder de radar blijven, ook worden meegenomen?

De leden van de NSC-fractie vragen voorts wat de Coalition of Finance Ministers for Climate Action precies gaat bespreken. En hoe gaat datgene wat zij bespreken weer landen in de COP29? Klopt het dat Nederland samen met Indonesië de IMFC voorziet? Lopen de belangen van Nederland en Indonesië wel gelijk op? Indonesië produceert toch veel palmolie?

Internationale solidariteit met landen verder weg blijft een belangrijk punt voor de leden van de NSC-fractie, zo merken zij op. Klopt het dat het Poverty Reduction and Growth Trust (PRGT) gewoon intact blijft?

De leden van de NSC-fractie vragen op welke manier het IMF kan bijdragen aan het bestrijden van de Russische agressieoorlog in Oekraïne en het conflict in het Midden-Oosten? Waarom vraagt het IMF fors hogere rentes (surcharges) aan Oekraïne? Dit is toch geen hulp maar juist het tegenovergestelde?

Op welke manier kan het IMF een bijdrage leveren aan de klimaatveranderingen en de lage productiviteitsgroei? Welke rol kan AI spelen in het verhogen van de productiviteitsgroei?

De leden van de NSC-fractie vragen of het IMF nog steeds uitgaat van een inflatiedoelstelling van 4% per jaar. Waarom verschilt deze doelstelling van het IMF met die van de ECB en de Fed met 2%? Of zijn deze inflatiedoelstellingen in grote mate arbitrair?

Klopt het dat er geen vast verband is tussen inflatie en groei? Klopt het dat bijvoorbeeld de Turkse economie een inflatie heeft van 60 tot 70%, maar dat de economie toch groeit met 4 tot 5% per jaar? Klopt het dat de economie van Israël in de jaren '80 een inflatie had van 500% per jaar, maar toch gewoon doorgroeide?

Tegelijkertijd is bekend, zo merken de leden van de NSC-fractie op, dat deflatie schadelijk kan zijn voor de economie, vanwege de prikkel om af te wachten tot de prijzen nog lager worden. Vandaar ook het programma van 2015 en latere jaren om obligaties op te kopen door de ECB (QE) en eerder de Fed. Want in 2015 en 2016 zat de Europese economie tegen deflatie aan. Hoe wordt door beleidsmakers het optimale niveau van inflatie vastgesteld?

De leden van de NSC-fractie vragen wat in de optiek van het IMF een afdoende begrotingsbuffer is die bestand is tegen toekomstige schokken. Ook vragen zij welke problemen China in de vastgoedsector ervaart. Klopt het dat China 90.000 woningen teveel heeft gebouwd en sommige woonblokken aan het slopen is? Op welke manier zal dit doorwerken naar de wereldeconomie?

Klopt dat de Argentijnse economie dit jaar krimpt met 3,5%? In hoeverre heeft dit te maken met het beleid van de nieuwe president Milei?

Klopt het, zo vragen de leden van de NSC-fractie, dat IMF-programma's op de korte termijn bijna altijd leiden tot recessies en meer werkloosheid?

Was dit ook de reden van de massawerkloosheid en economische recessies in Oost-Europa in de jaren 1990 t/m 1993?

Hoe kan het dat de Russische economie nog steeds groeit, terwijl er al meer dan tien sanctiepakketten zijn geweest? Duidt dit erop dat de sancties niet werken en/of ontdoken worden door Iran en China?

De Oekraïense economie herstelt zich (3% groei in 2024 en 5,5% in 2025).
Maar hoeveel procent is het BBP gedaald in de jaren 2022 en 2023?

De leden van de NSC-fractie hebben nog enkele vragen.
Waarom was er in de Voorjaarsvergadering van het IMF geen overeenstemming over de slotverklaring?
In de IMF Voorjaarsvergadering zegde Nederland een bijdrage toe aan de Resilience en Sustainability Trust (RST) van 2,1 miljard euro. Zijn dit leningen of subsidies?
Is deze vorm van ontwikkelingssamenwerking via het RST, of anderszins via het IMF en de Wereldbank effectiever of minder effectief dan de traditionele ontwikkelingssamenwerking?

Heeft de Coalition of Finance Ministers for Climate Action nog een eigen inbreng voor de VN Klimaatconferentie COP29?